

Social Cohesion and Development

Vol 1, No 2 (2006)

The European Welfare State

Οι τοπικές πολιτικές περιβάλλοντος και η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας

Τάκης Νικολόπουλος

doi: [10.12681/scad.9034](https://doi.org/10.12681/scad.9034)

Copyright © 2016, Τάκης Νικολόπουλος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Νικολόπουλος Τ. (2016). Οι τοπικές πολιτικές περιβάλλοντος και η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας. *Social Cohesion and Development*, 1(2), 125–127. <https://doi.org/10.12681/scad.9034>

Οι τοπικές πολιτικές περιβάλλοντος και η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας

Σκοπός της έρευνας ήταν η εξέταση του τρόπου και του βαθμού εφαρμογής στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας, της περιβαλλοντικής νομοθεσίας κυρίως, από τις αρμόδιες για θέματα περιβάλλοντος διοικητικές αρχές, αλλά και τα αρμόδια δικαστήρια, η διερεύνηση των ελλειμμάτων ή των «τρωτών» της περιβαλλοντικής νομοθεσίας με βάση αναφοράς την εφαρμογή της στον νομό, η διακριβωση της πρόσληψης των περιβαλλοντικών προβλημάτων από αυτές τις Αρχές, αλλά και από τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, αναφορικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας, η εξέταση του ρόλου των παραπάνω Αρχών και φορέων και η εμπλοκή τους στην ανάδειξη αλλά και στη διαχείριση και τον έλεγχο των περιβαλλοντικών προβλημάτων, η ανάδειξη της ασκούμενης ή μη πολιτικής περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο, η δημιουργία βάσης δεδομένων σχετικής με το ερευνώμενο θέμα, που εμπλουτίζεται με βιβλιογραφική (γενική και ειδική σχετικά με τον νομό) και νομοθετική τεκμηρίωση και η δημιουργία ιστοσελίδας με θέματα σχετικά με το άμεσο αντικείμενο της έρευνας.

Η υπόθεση εργασίας που αναπτύχθηκε είναι ότι η αποσπασματικότητα και το δαιδαλώδες της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, οι επικαλύψεις αρμοδιοτήτων και οι διοικητικές ανεπάρκειες (έλλειψη εξειδικευμένων στελεχών, τεχνικού εξοπλισμού και πόρων), σε συνδυασμό με την ατροφικότητα της κοινωνίας των πολιτών, οδηγούν σε πλημμελή εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και σε αδυναμία διαμόρφωσης συνεκτικής περιβαλλοντικής πολιτικής.

Σχετικά με τη γενική μεθοδολογία πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το υλικό της βασίζεται στις απαντήσεις των διοικητικών Αρχών του Νομού Αιτωλοακαρνανίας, αλλά και της Περιφέρειας Δ. Ελλάδας (Διεύθυνση Περιβάλλοντος), που είναι αρμόδιες για περιβαλλοντικά θέματα, σε συγκεκριμένα ερωτηματολόγια, τα οποία αφορούν στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς και σε προφορικές ή γραπτές συνεντεύξεις, στην καταγραφή των κυρώσεων-προστίμων που επέβαλαν οι παραπάνω διοικητικές Αρχές, στην καταγραφή των αποφάσεων των δικαστηρίων (αστικών, ποινικών, διοικητικών) του νομού, που αφορούν στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (αστικής, ποινικής, διοικητικής), στις απαντήσεις φορέων της κοινωνίας των πολιτών σε συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο, στις απαντήσεις του φορέα διαχείρισης προστατευόμενης περιοχής λιμνοθάλασσας Μεσολογίου, στη συγκέντρωση και καταγραφή των αναφορών του τοπικού τύπου στα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής, σε αντίστοιχες έρευνες της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ) και της WWF και σε βιβλιογραφική τεκμηρίωση. Για τη διερεύνηση του παραπάνω υλικού, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της έμμεσης παρατήρησης. Η μέθοδος αυτή στηρίχτηκε: 1) Στην ανάλυση περιεχομένου (ποσοτική και ποιοτική) των γραπτών τεκμηρίων. Τα στάδια που ακολουθήθηκαν είναι τα της καθιερωμένης εκδοχής της ανάλυσης περιεχομένου και κατά σειράν, είναι ο καθορισμός εξεταστέου θέματος-προβλήματος, η αποδελτίωση υπό ανάλυση υλικού και η ταξινόμηση υλικού σε κατηγορίες ανάλυσης, για τη μετέπειτα συστηματική περιγραφή. 2) Στη συλλογή στοιχείων και πληροφοριών. Τούτο γίνεται με τη μέθοδο της αποστολής γραπτών ερωτηματολογίων σε επιλεγμένες δημόσιες Αρχές ή άλλους φορείς ή και οργανώσεις ή φορείς της κοινωνίας των πολιτών. 3) Στην επεξεργασία των στοιχείων από τις υπηρεσίες και τα δικαστήρια, καθώς και των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια έγινε με τη χρήση του SPSS (Statistical Package for Social Sciences), ενός ισχυρού συστήματος ανάλυσης και διαχείρισης δεδομένων, το οποίο κυριαρχεί τα τελευταία χρόνια, παγκοσμίως, στην προτίμηση των μεγάλων οργανισμών και των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων για την ανάλυση των δεδομένων που διαχειρίζονται. Για την επεξεργασία των στοιχείων μας χρησιμοποιήσαμε τις περιγραφικές διαδικασίες Frequencies-Descriptives, ενώ τα διαγράμματα σχεδιάστηκαν με τη βοήθεια του μενού Graphs.

Το υλικό που συγκεντρώθηκε, αποδελτιώθηκε και ταξινομήθηκε, εκτιμήθηκε επαρκές προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στον έλεγχο των κύριων υποθέσεων της εργασίας. Η προσπάθεια επικεντρώνεται στην επιλογή και διερεύνηση των πλέον κρίσιμων διαστάσεων του θέματος. Τούτων δοθέντων, κρίθηκε απαραίτητη η οριοθέτηση της έρευνας και έτσι αυτή περιορίζεται στα ακόλουθα: Πρώτον, ως προς το υλικό πεδίο (*ratione materiae*), η έρευνα δεν εκτείνεται και δεν περιλαμβάνει το οικιστικό και το πολιτιστικό περιβάλλον και κατά συνέπεια δεν εξετάζεται η εφαρμογή της οικιστικής και πολιτιστικής νομοθεσίας στο νομό. Επίσης, δεν ερευνώνται θέματα υγείας υπό στενή έννοια (π.χ. επιδημίες), ενώ γενικότερα τα θέματα υγείας εξετάζονται έμμεσα, ως απόρροια άλλων περιβαλλοντικών θεμάτων-προβλημάτων, που ερευνώνται εδώ. Δεύτερον, ως προς το χρονικό πεδίο (*ratione temporis*), η έρευνα εκτείνεται κατά τα έτη 2000 έως 2005 (και μερικές φορές-περιπτώσεις το 2006) και τούτο ένεκα λόγων οι οποίοι αναδεικνύουν μια ενίσχυση-αύξηση των σχετικών διεθνών, κοινοτικών και εθνικών κανόνων και δράσεων (οι τελευταίοι υλοποιώντας κοινοτικές οδηγίες) για την αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού προβλήματος, η ανησυχία για το οποίο αυξάνεται.

Η έρευνα αναπτύσσεται σε τέσσερα κεφάλαια τα οποία αποτυπώνουν το θεματικό υλικό και τα ευρήματα. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα του νομού [εκτροπή του Αχελώου, αυθαίρετα μέσα στις προστατευόμενες περιοχές έλλειψη διαχείρισης των αποβλήτων και τα θύματά της όπως η Κλείσσοβα, οι παράνομες αμοληψίες εντός ζωνών ειδικής προστασίας-ΖΕΠ και η ανεξέλεγκτη κατάσταση με την (κατά) χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων] όπως καταγράφονται από τον Τύπο (τοπικό κυρίως, αλλά και εθνικό), και οι πολιτικές ή δράσεις για την αντιμετώπισή τους. Στο δεύτερο κεφάλαιο, μετά από μία γενική παρουσίαση και συζήτηση του ρόλου και του νομικο-πολιτικού status της κοινωνίας των πολιτών και των μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, καταγράφονται οι απόψεις αυτών των φορέων στην Αιτωλοακαρνανία. Η προσέγγιση αυτή έγινε προς δύο κατευθύνσεις: Η πρώτη προς την κατεύθυνση των φορέων εκείνων οι οποίοι έχουν ως άμεσο αντικείμενο δράσης και λειτουργίας τους την προστασία του τοπικού περιβάλλοντος. Στη δεύτερη διερευνήθηκε η πιθανή δράση φορέων της τοπικής κοινωνίας που έχουν μεν ξεχωριστό προσανατολισμό και αντικείμενο, αλλά θα μπορούσαν λόγω της φύσης της δραστηριότητάς τους να εμπλέκονται, έστω και έμμεσα, στον εντοπισμό, την ανάδειξη και αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων της περιοχής. Στο τρίτο και σημαντικότερο, ποσοτικά και ποιοτικά, κεφάλαιο παρουσιάζονται κατ' αρχήν η πλειάδα των δημόσιων υπηρεσιών, οργάνων και φορέων άσκησης περιβαλλοντικής διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, γενικής-εθνικής εμβέλειας και ειδικής-τοπικής και στη συνέχεια, στοιχεία-αποτελέσματα ελέγχων εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας των παραπάνω Αρχών και υπηρεσιών που αφορούν στην Αιτωλοακαρνανία, αλλά και ειδικότερα οι απόψεις-εκτιμήσεις και θέσεις-προτάσεις των τοπικής εμβέλειας Αρχών και υπηρεσιών με βάση τις απαντήσεις στα σχετικά ερωτηματολόγια. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται καταγραφή ενός μέρους της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης στον νομό μέσα από αστικές και ποινικές δικαστικές αποφάσεις, καθώς και αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας που αφορούν στην εμπλοκή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στον νομό.

Πέρα από τα ειδικότερα ανά τομέα (π.χ. αλιεία, απόβλητα, θαλάσσια ρύπανση, φύση-προστατευόμενες περιοχές, φυτοφάρμακα-λιπάσματα, κ.λπ.) πορίσματα, από την έρευνα προέκυψαν και τα κάτωθι γενικής φύσεως συμπεράσματα: 1) Το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο εφαρμόζεται πλημμελώς, το οποίο βέβαια είναι πολύπλοκο και δαιδαλώδες-διάσπαρτο, 2) Δεν γίνεται μεθοδική-συστηματική, αλλά ευκαιριακή και παρεμπόδιση παρακολούθηση και έλεγχος της εφαρμογής της νομοθεσίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες, 3) Οι έλεγχοι από τις αρμόδιες ειδικές-τοπικές εμβέλειας ελεγκτικές υπηρεσίες (αλλά και από τις γενικές-εθνικές εμβέλειας, εκτός Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος-ΕΥΕΠ, π.χ. Συνήγορος του Πολίτη, Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (ΣΕΕΔΔ), οι οποίοι όμως δεν υποχρεούνται προς τούτο) συνήθως γίνονται κατόπιν καταγγελιών και δευτερευόντως αυτεπάγγελτα, και όχι σε μνηνιά

ή ετήσια προγραμματισμένη βάση. Ως ένας από τους λόγους αυτής της κατάστασης αναφέρθηκε η έλλειψη προσωπικού, 4) Ο έλεγχος και η παρακολούθηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας προσκρούουν σε οργανωτικά προβλήματα των αρμόδιων ελεγκτικών υπηρεσιών ή Αρχών, που αποτυπώνονται στην πολυδιάσπαση και επικάλυψη των σχετικών αρμοδιοτήτων, 5) Επίσης προσκρούει σε λειτουργικά προβλήματα, όπως έλλειψη εξειδικευμένου και επαρκώς ενημερωμένου προσωπικού, τεχνικού εξοπλισμού και πόρων, 6) Επισημαίνεται η δυσκολία ως προς την άμεση πρόσβαση στην επικαιροποιημένη κάθε φορά ισχύουσα νομοθεσία, η οποία ως γνωστόν, τροποποιείται με γρήγορους ρυθμούς, με αποτέλεσμα να καθίσταται δύσκολη η παρακολούθησή της από το σύνολο των εμπλεκόμενων υπηρεσιών ή από τους πολίτες και τις οργανώσεις των, 7) Εκτός εξαιρέσεων, υπάρχει έλλειψη συστηματικής ηλεκτρονικής καταγραφής των ελέγχων από τις αρμόδιες (περιφερειακές, νομαρχιακές, τοπικές) υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να μην είναι εύκολη η πρόσβαση σε πλήρη και αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την παρακολούθηση και την πρόοδο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Κρίνεται συνεπώς αναγκαία η μηχανογράφηση του εν λόγω τομέα ανά αρμόδια υπηρεσία, και η δημιουργία ικανής βάσης δεδομένων σε περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο, 8) Οι περισσότερες υπηρεσίες έχουν επισημάνει την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των σε οριζόντιο και κάθετο επίπεδο, και εφαρμογής των αποφάσεων, 9) Οι περισσότερες δημόσιες ελεγκτικές Αρχές δεν δημοσιεύουν στοιχεία και πληροφορίες όπως προβλέπεται από το Άρθρο 26, παρ. 4 του Ν. 1650/86, 10) Οι περισσότερες υπηρεσίες δεν έχουν διατυπώσει προτάσεις αντιμετώπισης των προβλημάτων, 11) Οι διάφορες μορφές και η διαφορετική ένταση με τις οποίες τα περιβαλλοντικά προβλήματα εμφανίζονται από περιοχή σε περιοχή αναδεικνύουν την περιορισμένη αποτελεσματικότητα της κεντρικής διοίκησης και των εργαλείων που χρησιμοποιούνται στην άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής, 12) Από την άλλη, όπως έχει επισημάνει και η ΕΥΕΠ (έκθεση 2004), η αποκέντρωση (και όχι αποσυγκέντρωση) δεν φαίνεται να οδήγησε σε βελτίωση της κατάστασης στον σχετικό τομέα, σε συνδυασμό μάλιστα, όπως τονίσθηκε στην εισαγωγή, με το γενικότερο ελληνικό πολιτικο-κοινωνικό πλαίσιο της κομματοκρατίας και της δημιουργίας «πελατειακών» σχέσεων, που δημιουργούν τοπικές κοινωνικές πιέσεις και εξαρτήσεις, 13) Σύμφωνα με την ίδια υπηρεσία (ΕΥΕΠ) οι έλεγχοι συνήθως διενεργούνται κατά τη διαδικασία αδειοδότησης, όπου κυρίως επικεντρώνεται το έργο των αρμόδιων υπηρεσιών, 14) Επισημαίνεται η αδυναμία παρακολούθησης και ελέγχου της τήρησης των πολυάριθμων πολλές φορές περιβαλλοντικών όρων, 15) Όπως επισημαίνεται και από το εθνικό στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης» (2006, σ. 25) και επιβεβαιώνεται από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας: α) Υπάρχει υστέρηση σε διαδικασίες και θεσμούς δημόσιας διαβούλευσης για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας β) Υπάρχουν κενά σε σταθερά και λειτουργικά συστήματα συλλογής, επεξεργασίας και παροχής αξιόπιστης περιβαλλοντικής πληροφορίας στο κοινό. Τέλος, εξυπακούεται ότι από τα εξαχθέντα πορίσματα προέκυψε η ανάγκη διατύπωσης ειδικών προτάσεων πολιτικής σχετικά με το ερευνηθέν θέμα για αξιοποίηση εκ μέρους των ενδιαφερόμενων αρμόδιων φορέων.

Ταυτότητα της έρευνας: Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ-Αρχιμήδης ΙΙ του ΤΕΙ Μεσολογγίου και χρηματοδοτήθηκε κατά 75% από τους κοινοτικούς πόρους (ΕΚΤ) και 25% από εθνικούς πόρους. Επιστημονικός υπεύθυνος του έργου ήταν ο καθηγητής του Τμήματος Διοίκησης Κοινωνικών-Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και Οργανώσεων του ΤΕΙ Μεσολογγίου Τάκης Νικολόπουλος και συμμετείχαν ως μέλη της ερευνητικής ομάδας οι κάτωθι καθηγητές και επιστημονικοί συνεργάτες: Παναγιώτα Βάθη, Δημήτρης Καπογιάννης, Δημοσθένης Καπώνης, Νίκος Κοσμάς, Θεοφάνης Μαυριδάκης Δημήτρης Ντόβας, Βαγγέλης Πολίτης-Στεργίου, Δημήτρης Πρόντζας, Ελένη Τασσοπούλου, Χρίστος Τσουραμάνης, Μάριος Χαϊνταρλής.

Τάκης Νικολόπουλος
ΤΕΙ Μεσολογγίου